

Náš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsako soboto: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za ceo leto 5 K, za pol leta 2 K 50 v. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposiane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Uredništvo in upravnništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta po 14, 12 in 10 v. za 1-, 2- oz. 3 krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Slovenska politika. — Razvoj, bistvo in nevdružnost dualizma. — Slovaki na Ogrskem. — Političen pregled. — Štajersko: Razno. — Koroško: Velikovaška resolucija. Razno. — Primorsko: Razno. — Kranjsko: Gospodarstvo s čistim dobičkom „Kranjske hranilnice“ in pomen iste na gospodarskem polju na Kranjskem. Razno. — Figaro. Podlistek: Beguni z otoka Sahalina.

Slovenska politika.

Ozrmo se deset let nazaj in primerjajmo takratne razmere z današnjimi. Doba desetih let je v vsakem oziru dolga, torej se mora v njej tudi dosti zgoditi. Trgovec v tem času že lahko obogati. O Ukrajincih svet pred desetimi leti še vedel ni, da žive na svetu, danes pa imajo v ruski dumi že blizu sto svojih poslancev.

In Slovenci? Kaj smo storili v tej dobi, kje pokazemo lahko kaj drugega, kakor nazadovanje?

Jasnosti v slovenski politiki sploh nikdar ni bilo. Pač so stremeli tu in tam posamezniki po zedinjeni Sloveniji in po enakopravnosti slovensčine z drugimi jeziki, ali od leta 1848. do danes je tudi vse ostalo pri teh golih besedah. Skupnih dejanskih ciljev še nikdar nismo imeli in jih tudi danes nimamo. Tako je tudi moči razumeti, da smo prav tam, kjer smo bili pred desetimi in petdesetimi leti: storili smo le to, za kar so nas naši nasprotniki, Nemci in Italjani, prisilili s tem, da so postali presmeli v svoji taktiki proti nam.

Slovenci smo danes v celi habsburški monarhiji edini narod, ki nimamo svojih srednjih šol. Živa priča, kako toplo se zavedajo naši poslanci in politiki svoje dolžnosti napram svojemu narodu! Nad tri tisoč srednješolske mladine se nam odtuja dan za dnem po naših gimnazijah in realkah — da o ljudskem šolstvu ob mejah niti ne govorimo! Ko so se vršile v osemdesetih letih velike gospodarske izpremembe

v Evropi, ni naše razumništvo, iz katerega imamo še danes svoje politike, niti ganilo, da bi se Slovenci gospodarski osamosvojili in se podali na morje in Balkan. Mirno prenašajo slovenski politiki, da sede na najvišjih vladnih mestih med Slovenci tujci in odločujejo o usodi slovenskega naroda! Da navedemo samo eno primerico: ali ni sramotno in žaljivo za nas, da predseduje naši osrednji pokrajini, Kranjski, katere prebivalstvo je po ogromni večini slovensko, mož, ki ni naš rojak ne po jeziku ne po domovini, ampak nam je poslan od nekod iz Tirolske? Na Štajerskem imamo vsiljenih toliko nemških uradnikov, da bi moralo prebivati na onem ozemlju, ki ga posedata danes okrog 400.000 Slovencev, najmanj dvanajstkrat toliko Nemcev! Na Koroškem je tako malo slovenskega uradništva, da bi moralo živeti tam — ako bi ne hotelo žaliti razmerje čuta pravičnosti — najmanj stokrat manj Slovencev, kakor jih je v istini!

Tako smo torej zaslužni na vseh treh poljih, na katerih je sploh mogoče: prosveta, gospodarstvo, uprava. To je bil torej višek in uspeh dosedanje slovenske politike!

Ako pa govorimo o politiki, je to samo pojem, ki ga ne moremo videti, ki ga samo čutimo. Mi lahko konstatiramo njeno kvar in škodo, ali to nam ne more še zadostovati. Treba se je vprašati: kdo pa je kriv take politike? Najprej je treba poiskati krivce, da se jih vemo v prihodnje varovati.

Mnogokateri med nami žive v prepričanju, kakor da je vmešavanje v politiko posebna pravica nekaterih oseb ali stanov in s pristnim ogorčenjem se zgražajo nad tem, če hoče govoriti tudi kmet in delavec o politiki in nastopa samostojno. Omejevanje in varovanje, da ni prišel nihče nepoklicanih k političnim jaslim, se je izcimilo tekom časa v občeveljavno pravilo, da je odprta javna arena samo dvema stano-

nočni prizori dostikrat nekaj nepričakovanega, česar se nihče ni nadejal. Presunjeni vsled tega nočnega dogodka smo dolgo molčali; po dvorani je odmevalo samo pljuskanje valov in hreščanje strojev.

Toda naposled smo pričeli ugibati tudi mi, kake posledice zna imeti ta „dogodek“. Oblasti so vendar dobro vedele, da niso umrli oni trije naravne ali slučajne smrti, na dlani je ležalo, da se je zgodilo nasilstvo. Zato so pričeli z zaslisevanjem. Vsi kaznjenci so odgovarjali enako. Pod drugačnimi razmerami bi se morda oblastem posrečilo, izvedeti od tega ali onega kaj s pritiskom ali obljubami, toda zdaj je bil jezik vsakogar kakor zavezan — ne samo iz ozirov do tovarišije. Kajti kakor tudi je oblast mogočna, kakor tudi so bile njene grožnje hude, še strašnejša je bila „obščina“; v tej noči, na onih tleh, straži pred nosom se je pokazala njena moč. Ni dvoma, da je bdel kdo naših v tistem trenutku; marsikomu je morda udarilo na uho kratko stokanje pod onimi odejami, ono poslednje grgrajoče sopenje, ki se tako zelo razlikuje od dihanja mirno spečega človeka. — Ali nihče se ne bi drznil ovaditi storilcev onega

voma: odvetništvu in duhovščini. Ti so delali — kakor se je ljubeznivo izrazil neki slovenski list — politiko za mesec in trdno zaprli duri za seboj, da vendar ni dospel do njih ušes ljudski glas. S kitajskim ozidjem so obdali svoje pozicije: tam so delali politiko, tam so kovali iz tega kapital. Po dnevu so se postavljali pred svoj narod, bogato so ga obdarovali z domoljubnimi besedami in se dali proslavljati od množice kot „očetje svojega naroda“ — po noči pa so se smejali nepokvarjenemu sreču ljudstva in šteli njegove srebrnjake. Kmet, po stoletnih krvavih bojih prost tlake in desetine, je padel v žrelo drugim izsesalcem. Delavec, nezaveden in neorganiziran, sploh ni bil priznan kot stan, malomeščan pa je bil vesel, če je smel nositi bandero pred svojimi „voditelji“ in se napajati ob vonju. Tako smo dobili naposled mesto slovenske politike: politično komedijo! Čim večje slepilo — tembolj je narod ploskal.

Kakor pa se razsuje končno tudi še tako trdno podjetje — nič ni na svetu stalnega — tako so se pokazale zdaj verzeli in razpoke tudi v režiji naših velikih voditeljev: na liberalni in klerikalni strani. Vstali so ljudje nekega jutra in se začudeni vprašali, odkod da narod več ne ploska in se ne tre pred njih odrom političnih zijal. Lotil se jih je strah za obstoj in krive so delali nedostatke v režiji: zato so hitro skrbeli za nove dekoracije in lampijone. Storilo je to vodstvo obeh gledališč z edinim razločkom, da je bila stvar od klerikalne strani malo spretnejše vprizorjena. Torej je imel Karol Marks v svojem „18. Brumaire na Louis Bonaparta“ prav, ko je trdil, da se prigajajo vsi važnejši dogodki po dvakrat: prvič kot resno zgodovinsko dejstvo, drugič kot smešna parodija, golo opično posnemanje.

Narod se je pričel buniti: kmetje se postavljajo proti klerikalizmu; mlado razumništvo proti liberalizmu. Stari ljudje so pričeli

zločestnega dejanja. Oblastvi ni torej družega preostajalo kakor zahtevati odgovor od onih, ki sta imela odgovornost za vse — od najstarejšega in njegovega pomočnika. Še istega dne sta bila vkovana v spono.

4.

Pomočnik najstarejšega je bil pripovedovalec sam, Vasilij, ki pa je imel tedaj drugo ime.

Po dveh dneh je bila stvar skoro pozabljena. Nobenega sledu ni bilo, krivcev ni izdal nihče, in obema — najstarejšemu kakor njegovemu pomočniku — ni pretilo razen lahke disciplinarne preiskave nič družega. Na vsako vprašanje so odgovarjali kaznjenci: „smo spali“.

Toda stvar se je naposled vendar tako obrnila, da je letel sum na Vasiljeva. Seveda je takoj vsa družba storila, kar je bilo mogoče — kar se je v takih slučajih vedno zgodilo — da je bila nedolžnost sumničnega popolnoma jasna. Vasilij je dokazal prav lahko, da ni bil pri stvari niti najmanj prizadet. Vendar so taki med nami, ki so že vse poskusili, zmajevali z glavo.

„Čuj“, je dejal Vasiliju eden izmed njih, star, osivel klatež, „ko pridemo na Sahalin, pri-

Beguni z otoka Sahalina.

Sibirski povest. Spisal Vladimir Karalenko. (Dalje.)

3.

Ali vzlic vsej strogosti smo živeli tudi mi za onimi mrežami svoje vsakdanje življenje. V noči, ko si je rezala ladja težko sopeč svojo pot med valovi, ko so se dvigovale iz dimnika v nočno tmino svetle iskre, ko so smrčali vojaki na straži sloneči na svoje puške, ko je le slabo brlela luč na stropu, da je njena svetloba komaj dosegla do našega ležišča — v isti noči se je dogodila tudi za tem omrežjem drama, tiho in brez šuma. V sponah ležeča družba je kaznovala svoje odpadnike.

Prihodnjega jutra se troje arestantov pri izklicevanju ni dvignilo s svojih ležišč. Mirno so ležali vzlic pretinjam podčastnika. Ko so stopili nato stražniki za omrežje in potegnili z njih telesa plašče, so videli, da se ti trije nikdar več ne odzovejo njih povelju.

Vsako občestvo jetnikov ima svoj posebni osrednji odbor, ki vodi in odloča o vseh važnejših vprašanjih. Taki druhali pod krovom, ki ne prištevajo več med navadne ljudi, so ti

tožiti o nepokornosti mladine, klerikalni voditelji vzdihujejo zopet na tihem o nevhvaležnosti tega naroda.

Ne čudimo se niti temu niti onemu. Vsako vklepanje prostosti in misli rodi odpor. Kmet, zapeljan po nešteti obljubah, je moral naposled zaznati, da je njegov prvi in največji nasprotnik tisti, ki se mu je približeval doslej z največjim dobrikanjem. Ali more imeti slovenski kmet še v naprej zaupanje v tisto stranko, ki je dejala na eni strani, da dela obče za ljudstvo in posebej za kmeta, po drugi strani pa je najstrastneje napadala in preganjala tiste kmete, ki niso hoteli drugega, kakor zastopati kmetstvo stvar? Naši kmetje prihajajo v znamenju klica, s katerim je bil pozdravljen nekoč na francoskih tleh mladi bojevnik za svobodo ameriških držav, Benjamin Franklin: God and liberty — Bog in svoboda — in kakor je navduševal tudi sloviti italijanski revolucionar Marzini svoje somišljenike: Die e popolo — Bog in narod. Tega pa se ravno boje naši klerikalni krogi: klerikalizem se ni še nikdar bojeval za vero, ampak le za posvetno gospodstvo. Iz naroda samega se je pričel boj proti klerikalizmu kot zanašanje vere v politično življenje in narod sam je hotel enakost vseh stanov dejanski vresničiti s tem, da se je pričel boriti tako proti hierarhiji, nadvladi duhovščine, kakor proti birokraciji.

Kakor pa se je dvignil slovenski kmet proti tisti stranki, ki je slepila njega, tako se je uprlo tudi vse mlado razumništvo proti oni stranki, ki je hotela vladati nad njim. Ali k temu je prišlo še nekaj drugega. Zastarela liberalna stranka kar razumeti ne more, da se ji ne mara nihče mladih pridružiti. Imenuje in izvoli zaupnike — ti pa se zato niti ne zmenijo. In mesto veselih poz vidimo solze v očeh naših prvakov: „saj smo tudi mi nekaj storili“. Morda se zde njim razni uspehi — javno igranje „Naprej Zastave Slave“, slovenski nadpisi itd. — res nekaj velikega; ali pomisliti morajo (in da niso storili tega, kaže kako malo razumevanja imajo) da je prišel med tem do besede nov zarod, ki gleda z drugačnimi očmi ves položaj. Če imajo morda še oni natakjena očala absolutizma in ustavnih bojev, in se jim zdi trobojnica na vladnem poslopju že velika narodna pridobitev — resnično, mlado razumništvo se je porodilo ob drugačnem času.

Slovenska politika se nahaja torej na pragu preobrata. In kakor je ob vsaki splošni zmedenosti mnogo krika, tako imamo tudi sedaj dosti kričačev. Ali njih vik ni za nikogar nevaren. Vsaka ugodna prilika je rodila gotovo množino zajedavcev, parazitov, in tudi sedaj ne more biti drugače. Nastopajo tu in tam in rešujejo narod. No, jarma samovolje domačih politikov in tuje oblasti nad seboj se otrese naposled vendarle samo narod sam. Vsi mladi, resno nastopajoči, ki jim ne manjka ne poguma ne zmožnosti za boj proti staremu in za novo delo med nami, pa se morajo najprej odreči misli, da bi se imel

pravi vse, da uideš. S teboj ne pojde vse tako gladko.“

„Kako misliš to?“

„No, tako. Si prvič ali drugič kaznovan?“

„Drugič.“

„No torej. Se še spomniš, da te je nekoč pokojni Fedjka ovadil? Saj si bil zaradi njega nekaj tednov v sponah? Ni res?“

„Da.“

„No, in kaj si mu tedaj zagrozil? Vsi vojaki so te morali vendar slišati. Kako torej misliš o tem?“

Vasilij in tudi ostali so znali, da mora res biti nekaj za tem.

„Torej si stvar premislil in pripravi se na smrt pod krogli.“

Nekateri naših so pričeli jasno mrmrati.

„Molči, Buran!“ so mu ozlovoljeni zaklicali.

„Neumno čenčanje!“

„Starost, norost... neumnost! Ustreliti gal Starec vendar nori.“

„Kdo nori“, pravi stari Buran jezno in pljune v stran. „Prismode, kaj veste vi? Sodite po tem, kakor je v Rusiji, jaz tako, kakor je tu navada. Dobro poznam tukajšne običaje in zato

narod boriti za njih misli in zahteve. Ampak pomagati morajo stranke narodu v borbi za njegovo svobodo in ne, kakor je veljalo do zdaj: narod se je moral boriti za stranke in jim pomagati do strankarskih uspehov.

Spominjati moramo še na eno. Do sedaj je bila navada, da je prišla vsaka nova vzpodbuda iz Ljubljane, in zato pričakujejo tudi sedaj mnogi iniciative iz slovenske srede. „Pričnite, in gremo za vami!“ to se čuje in piše od mnogih strani. Povsodi, najbolj pa še v politiki je potrebna odkrita beseda. Zakaj bi moral priti bojni glas ravno iz Ljubljane, ali bi ne bil iste vrednosti, če se dvigne n. pr. na Štajerskem? Res je namreč, da je Ljubljana danes liberalno gnezdo par excellence, kjer se šopiri prevzetnost in mogočnost gotovih prvakov; vsi taki, ki bi šli radi za mladimi, pa so vezani na vse mogoče načine na nekatere mogotece, bodisi da sede ti na čelu raznih odborov, upravnih svetov, administrativnih uredb, denarnih zavodov itd., od katerih je marsikdo odvisen, drugače bi ne prišel po službo v Ljubljano. In kdor prodaja samo svoje strokovno delo in se ne ukloni tudi s svojim duhom in prepričanjem — gorje mu! Disciplinarne preiskave, takojšna odpušitev, denuncirajoče kvalifikacije, preganjanje familije itd. — to so sredstva, ki odpovedo samo tam, kjer je človek trd in neupogljiv, ponosen in samozavesten, kakor Ibsenov Stockman, ki je pahnil rajši sebe s svojo ženo in družino v nesrečo, kakor da bi prodal svoje prepričanje¹⁾. Za nekatere ljubljanske kroge pa bi lahko veljale besede, ki jih je napisal že leta 1848. Matej Cigale dr. Muršču²⁾: „Z Ljubljano ni nič. Večina je pohlevna. Dr. Ulepič bi lahko kaj pomagal, pa nima pojma o domovini in narodnosti. Tudi dr. Miklošič nima prave ljubezni do domovine, on je prečastilakomen in boječ“.

Res je sicer, da se dobe tudi v Ljubljani posamezni zmožni ljudje, in kdor bi nastopil količkaj in ne s praznimi besedami, oklenilo bi se ga vse. Ali njegov nastop bi moral biti tako odločen, da bi bilo jasno na prvi hip, da hoče samo naprej, in nazaj ne. Kakor nam piše eden štajerskih somišljenikov na vprašanje, koliko je gotovemu sloju zaupati: „pogum in močatost se pozna šele tedaj, ko začno žvižgati kroglice mimo ušes.“

Torej, zakaj bi ne bil klic od druge strani prav tolike vrednosti? Toda naposled: če hočemo nekaj novega, pričeti res s slovensko politiko, ali se naj obračamo proti okostenelim liberalnim prvakom ali pa stopimo k narodu? Čemu izgubljeni silo pri tistih posameznikih — saj nimajo nikogar za seboj! **Objektivus.**

¹⁾ Naše uredništvo objavi v kratkem stvari, da bodo čitatelji strmeli, kako se dela v Ljubljani z ljudmi, ki se nočejo ukloniti prvakom. Tozadevne objave le potrdijo resničnost gorenjih trditev.

²⁾ Apih: Leto 1848. in Slovenci.

ti rečem Vasilij: če pride tvoja zadeva pred guvernerja, se kar pripravi na smrt. Kvečem da te pomiloste na „kozla“*) — ali to je še hujše; nič več ne stopiš na noge. Le pomisli, dragec, mi smo na morju, in tu so postave dvakrat ostrejšje kakor na suhem. — Sicer pa — pripomni — „meni je vseeno, zaradi mene vas lahko vse vkup vrag vzame...“

Oči starca, ki so pretile ugasniti zdaj in zdaj, so gledale žalostno z neko čezmerno ravnodušnostjo. Njegovo življenje ni poznalo veselja, težka usoda mu je bila zapisana že zgodaj. Sedel je v stran.

Med kaznjenci dobimo včasih take, ki se na postave izvrstno razumejo. In če pove kdo takih po treznem preudarku svoje mnenje o kaki obsodbi, jo po največkrat tudi zadene. Zato so postali z Buranom istih misli kmalu še drugi in na mah je bilo sklenjeno, pomagati Vasiliju, da pobegne.

Ker je bila družba vzrok, da je prišel Vasilij v nevarnost, mu je morala zdaj tudi vsa

*) Pod tem se razume klop, na kateri so nabiti jermeni. Na to klop polože obsojenca, ga trdo privežejo in tepejo potem z biči.

Razvoj, bistvo in nevzdržnost dualizma.

II.

Slavni dnevi dualizma.

(Glavne točke dualizma. — Vladar napram Madžarom neskončno radodaren. — Usoda Hrvatske. — Dalmacija in Reka. — Deákov vpliv na hrvatske razmere. — Nagodbo zahtevajo tudi druge dežele. — Češka, Moravska, Poljska, Kranjska, Tirolska. — Silni odpor Nemcev, strah za nadvlado. — Andrassy poklican za svet na Dunaj. — Andrassy, kot drugi posebljenec dualizma, na vrhuncu.)

Franc Deák je torej izgotovil nagodbo! Hotel je vstvariti s tem vez, ki bi združevala Avstrijo in Ogrsko za vse večne čase drugo na drugo, a v resnici je vstvaril nekaj, kar se bliža že v teh dneh svojemu poginu. Z nagodbo pa je bila tudi izročena madžarski narodnosti usoda vseh drugih ogrskih narodov, prav na milost in nemilost: tem rajši je pristala na taki pogodbi tudi avstrijska vlada, je vsaj razcepila moč Slovanstva v monarhiji in predala eno polovico Nemcem v Avstriji, drugo polovico Madžarom na Ogrskem.

Dualizem, ki je bil vstvarjen s to nagodbo, ki jo je sprejel ogrski državni zbor dne 19. novembra 1866, je bil zasnovan na sledeči podlagi:

Avstrija in Ogrska sta dve enakopravni državi, ki ima vsaka svoj parlament, vsaka svoje ministre, v Avstriji na podlagi ustave iz leta 1861, na Ogrskem na podlagi ustave iz leta 1848 z malimi izpremembami. Obe državi pa imata troje zadev skupnih: vojaštvo, finance in zastopstvo na zunaj. Te skupne posle vodijo skupni ministri. Te zadeve si uravnata obe državi s tem, da odpošlje vsak parlament po 60 mož (delegatov) iz svoje srede, ki občujejo med seboj s posebnimi sli. Le za slučaj, da ne pride med obema delegacijama do sporazumljenja, je obdržati skupno sejo obeh delegacij, vendar se ne zgodi na tem sestanku nič drugega, kakor glasovanje o tisti zadevi. Na ta način organiziranim delegacijam so odgovorni skupni ministri. V vojaškem oziru naj še pripomnimo, da je dajala nagodba Ogrski pravico, dovoliti rekrute in povišanje armade ter ureditev službene dobe.

Ko je bila podpisana na ta način zasnovana pogodba, je res marsikdo mislil — morda Deák sam — da se je vrnilo zdaj sporazumljenje med krono in Madžari. Vladar sam je prišel leta 1867. dne 8. junija v Budapešto, kjer ga je mazilil prvi škof ogrskim kraljem in ga kronal s krono sv. Štefana, ki so jo imeli shranjeno dotlej na Dunaju. Kralj sam se je radodarnosti napram Madžarom kar topil: bogato darilo, ki mu ga je podarila dežela kot spomin na kronanje, je prepustil invalidom onih puntarjev, ki so se uprli leta 1848. proti njemu in državi, dovolil jim je narodno vojaštvo, takozvani honvéd (deželno brambo) in celo cesarica sama je vezla prvi trak za prvo zastavo tega honvéda — itd. Prezreti ne smemo pri tej priliki Hrvatske.

družba pomagati. Prepustili so mu najprej suhega kruha, ki so si ga med potjo vedno pritrkali od ust, tudi je pričel Vasilij izpraševati, kdo bi hotel pobegniti z njim.

Stari Buran je ušel že dvakrat s Sahalina, zato je padla volitev takoj nanj. Starec je bil s tem kmalu zadovoljen.

„Mi mora biti že zapisano, da umrem v gozdu. In tako bo tudi bolje. Samo nekaj: nisem več tako krepak, kakor je bilo to nekdanj —“

Buranu se je zresnil obraz.

„Sicer pa išči še naprej. Dva ali trije — to nima nobenega zmisla. Beg je težaven. Če jih dobiš kakih deset, potem je dobro. Dokler me noge neso, pojdem rad z vami. In zadovoljen bom, če umrem kje drugje — samo na Sahalinu ne.“

Po velem Buranovem licu so potekle solze.

„Oslabel je starec“ — si je mislil Vasilij in iskal med tovariši naprej, kdo bi se mu hotel pridružiti.

Ladja je zopet zavila in se približevala luki. Kaznjenci so stali v gručah pri linah in

Ko so se uprli Košutovci proti vladarju in odstavili habsburško vladarsko hišo z ogrskega prestola, je prišel, kakor znano, na pomoč vladarju ban Jelačić s hrvatskimi polki. Ko so se udali tedaj zadnji uporniki in je bila vstaja na Ogrskem zadušena, je bila leta 1849. povzdignjena Hrvatska, Slavonija z Reko v samostojno, od Ogrske neodvisno kraljevino. Ali čut hvaležnosti je le malo časa preveval dunajski dvor. Ko se je sprijaznil vladar z Madžari in jim je dal, kar so hoteli, so prišli Madžari tudi s svojo zahtevo po Ogrski in zahtevali, naj pride med Hrvatsko, Slavonijo in med Ogrsko do posebne nagodbe. Na Hrvatskem samem je izzvala ta zahteva velik odpor, ali ko je stavil ogrski državni zbor hrvatskemu deželnemu zboru ponudbo nagodbe, jo je hrvatski deželni zbor sprejel in odposlal v Pešto svoje zastopnike, ki so ogrsko-hrvatsko nagodbo res podpisali dne 28. septembra 1868. Glasom tega sporazumljenja naj velja Hrvatska-Slavonija kot posebna, pod Ogrsko spadajoča avtonomija, Dalmacija naj se pridruži Hrvatski posredno t. j. neposredno Ogrski (reška resolucija zahteva obratno: Dalmacijo je priklopiti Hrvatski neposredno), Reka veljaj kot posebna neposredno z Ogrsko zvezana dežela (separatum sacrae regni coronae adnexum corpus)*. Hrvatska pošlje v ogrski državni zbor 34 svojih poslancev, ki jih izbere iz srede svojega deželnega zbora, tudi naj imajo Hrvatje v Budapešti svojega posebnega ministra, deželo je razdeliti v osem velikih okrožij, ki jim stoje na čelu sekcijski šefi, ki so odgovorni deželnemu zboru. Na čelu vsej upravi in vladi pa stoji ban, ki ga imenuje kralj na predlog ogrskega ministrskega predsednika.

Da je prišlo banstvo kakor vsa druga javna mesta in ne manj ves hrvatski deželni zbor v roke Deákovi stranki (pozneje liberalna imenovana t. j. stranka, ki je doživela lani tako strahovit poraz v boju s Košutovci) prijaznim madžaronom in kako so gospodarili ti zlasti za banovanja Kuhena, je znano tudi Slovincem, in vsa prizadevanja največjih hrvatskih mož, med katerimi zavzema prvo mesto pokojni škof Strossmayer, izpremeniti razmere, je bilo zaman. Madžaronsko gospodstvo je padlo šele zdaj.

Med tem se je umaknil Deák in na njegovo mesto je prišel leta 1848. na vislice obsojeni grof Julij Andrassy, kot drugi posebej ljene dualizma.

Ali da je sklenil vladar z Ogrsko posebno nagodbo, kjer je dal Madžarom vse, kar so hoteli, je vzbudilo tudi samozavest pri drugih narodih. Vstali so zlasti Čehi in zahtevali, da naj se sklene tudi med njimi in krono taka nagodba, ki obstoji med Ogrsko in Avstrijo.

* Reka je bila reinkorporirana majnika 1870 direktno Ogrski, upravo te luke in okolice je poverila ogrska vlada posebnemu guvernerju in zaman je prizadevanje Hrvatov, dobiti ta pristan zopet nazaj.

gledali skozi nje vznemirjeni in radovedni na visoko hribovito obrežje otoka.

Po noči je pristal parnik k bregu, ki je bil kakor ena skala, črna, odurna in mogočna. Stroji so potihnili, straže so se postavile ob potu in pričelo se je z izkrcavanjem obsojenih.

Tu in tam je zaplapolala na bregu luč, morje se je zaganjalo ob breg, na nebu pa so se zbirali črni, težki oblaki. Težke in mučne misli so napolnile duše vseh.

„To luko imenujejo Dué“, pravi Buran tiho. „Nekaj časa bomo bivali v njenih vojašnicah.“

Ko nas je izklicala še krajevna oblast in se je prepričala, da nikogar ne manjka, so nas pričeli prepeljavati na breg. Prvič po mnogih mesecih bivanja na ladji so stopili kaznjenci na suho zemljo. Lahno se je zibal parnik, ki jih je privedel sem, na mehkih valovih. Visok bel dim se je valil iz njegovega dimnika.

Spredej je gorela luč; razločevati je bilo nekaj glasov.

„Transport kaznjencev?“

„Da.“

„Tu-sem, v sedmo vojašnico!“

Kaznjenci so se bližali tisti luči. V neredu so se drvili naprej in se niso mogli načuditi,

Čehom na ljubo je žrtvoval državni kancelar Beust ministrstvo Potočkega in vladne posle je prevzel Hohenwartov kabinet, ki je bil pripravljen spuščati se tako s Čehi kakor s Poljaki v pogajanja zaradi avtonomije. Samostojnost so zahtevale tudi Kranjska, Moravska in Tirolska. S tem bi bila seveda naša državna polovica preustrojena v zvezno državo avstrijsko.

Proti temu pa so se Nemci z vso silo uprli, ker so znali, da odzvoni s tem trenutkom nadvladi nemškega vodstva, da se bo morala umakniti nemščina iz uradov in šol ter se omejiti samo na one kraje, kjer Nemci res bivajo. Slikali so tako zvezno državo kot največje zlo, ki zruši v prvi vrsti — dualizem. Vladar je bil vsled splošne homatije v veliki zadregi. V tej stiski se obrne za svet do ogrskega ministrskega predsednika Andrassija, ki je dejal kralju, naj neizprosno odkloni vse te zahteve po zvezni državi, ker nasprotujejo dualizmu, tudi bi proti taki izpremibi Ogrska najodločneje protestirala. Madžari so se upirali še pred 35. leti temu, kar danes sami zahtevajo in za kar so pričeli tudi boj proti kroni.

Posledica Andrassijeve avdijence je bila, da je odslovil cesar Hohenwartovo ministrstvo, in teden dni potem tudi kancelarja Beusta (8. novembra 1871). Šest dni potem je imenoval vladar grofa Andrassija zunanjim ministrom in svojim kancelarjem, tega slednjega naslova pa ni hotel sprejeti grof, češ da ne stoje te besede v — nagodbi. Pod njegovim vodstvom smo zasedli 1. 1878. Bosno in Hercegovino, leta 1883. vstopili v italjansko-nemško-avstrijsko trozvezo.

Slovaki na Ogrskem.

(Dunaj — izhodišče tiranstva. — Slovaki na strani revolucionarjev. — Razočaranje. — Nagodba in Slovaki. — Preobrat v slovaškem življenju. — Današnje stališče Slovakov.)

Število ogrskih Slovakov, katerih je bilo še pred petdesetimi leti najmanj tri milijone, je padlo v zadnjem času vsled pritiska madžarske vlade na dobra dva milijona duš. Vlada ni zaprla Slovakom le vseh njih narodnih šol, ampak je prepovedala tudi slovaške knjige, zabranila je tiskanje slovaških knjig na Ogrskem, slovaške agitatorje in narodne buditelje je zaprla, češ, da počno veleizdajstvo. Spričo takih brutalnih in tiranskih sredstev se je samo čuditi, da ni padlo število Slovakov na ničlo! Vse to preganjanje in zasramovanje njih najsvetejših narodnih pravic pa je prihajalo na ukaz od Dunaja. Zato se stiska danes Slovaku pest in močno mu zapolje kri po žilah jeze in sovraštva, ko začuje ime Dunaj. Cesarska prestolica je Slovaku mesto izvor blagostanja posebljeni rabelj. Kakor ni pokazala habsburška dinastija v teku zgodovine njenega razvoja nobenega raz-

da ni nikogar, ki bi jih osuval s puškinimi kopti in jih silil v vrsto.

„Bratci“ — so dejali nekateri vsi začudeni — „kaj ni nobene straže nikjer?“

„Molči!“ pravi nato Buran ježno. „Čemu ti bo tu straža? Tudi brez stražnikov ne vtečeš. Otok je velik in divji. Povsodi umreš lahko lakote. Otok obdaja od vseh strani morje — kaj ne čuješ?“

In res! Zatulil je veter, svetilke so zatrepetale in od brega sem je prihajalo otlo bobnenje, kakor rjojenje zbudene se živali.

„Čuješ bučanje?“ pravi Buran Vasiliju. „To je ravno nesreča, od vseh strani je vodovje*... In vendar je neobhodno potrebno, da prideš preko te vode, toda do prevoza je še dolga pot po otoku. Treba je po gozdovih in med vojaškimi kordoni skozi!... Težko mi je pri srcu; kakor da bi mi morje prorokovalo nesrečo. Ne uidem s Sahalina... Star sem. Dvakrat sem ubežal; prvič so me prijeli v Blagoveščenskem, drugič v Rusiji — in zdaj sem zopet tukaj; mi je pač prisojeno, tukaj umreti.“

„Morda pa tudi ne“, ga je tolažil Vasilij. „Ti si še mlad — jaz pa sem star in slab. Le poslušaj, kako grozno in otožno buči morje!“

*) Ruska prislovica.

(Dalje prih.)

umevanja za mnogoštevilne svoje narode — saj je mislil celo takc človekoljubni vladar, učenc francoskih prostomiselnih filozofov, Jožef II., da je najboljša in najvišja državna modrost, če pomeni vse slovanske narodnosti v Avstriji — niti pri nas niti na Ogrskem, tako jim je tudi stopala prej ovirajoč na pot njihnega kulturnega razvoja, kakor ne. Da ni ona nikdar pripoznala slovaške narodnosti kot enakopravne nemški, t. j. tisti, iz katere je izvirala ona sama, je popolnoma umevno, če vemo, da ni storila ona tega niti pri Slovincih niti pri Hrvatih itd.

Zato se gotovo ni čuditi, če je stopila tudi slovaška narodnost v revolucionarnih letih 1845—9. na Lajoš Košutovo stran. Da niso bili tedaj madžarski revolucionarni voditelji tako kratkovidni in niso odbijali s svojo nestrpnostjo v narodnem oziru ogrskih slovanskih narodov od sebe, torej Slovakov, Hrvatov in Srbov, bi se gotovo končalo njih podjetje vse drugače.

Slovaki, komaj so začuli, da se gre proti Dunaju, so bili takoj pripravljeni zgrabiti za orožje. Ali da ni prišlo tudi pri njih do odličnejše vloge, imamo, kakor že omenjeno, pripisovati samo madžarskemu šovinizmu. Zato so stali Košutovci leta 1848. in 1849. precej osamljeni, in tudi njih iskanje pomoči pri Poljaki v Galiciji je imelo neodkritosrečno ozadje. Ko pa je bila madžarska uporna vojska premagana in je zavladal na Ogrskem brezmejni absolutizem, je bila tudi usoda Slovakov ista. Nagodba iz leta 1867. ni imela za nje nobene pomena in nobene vrednosti, ker je bila ta naperjena naravnost proti vsem drugim narodnostim Ogrske, razen Madžarov.

Slovaki so prenašali svoj jarem še naprej in ga nosijo do danes.

Stoprav v zadnjih dneh se je izvršil tudi na Slovaškem imeniten preobrat. Pri zadnjih volitvah so prodrli samo z dvema kandidatoma in še eden teh — Milan Hodža — je bil izvoljen s srbsko pomočjo, pri volitvah v preteklem mesecu pa so že zmagali z osmimi. Naravno, da je narastla pri večjem številu poslancev tudi njih samozavest. Stopili so z drugimi narodi Ogrske v skupni klub, da varujejo koristi nemadžarskih narodov napram Madžarom, narodna probuda med Slovaki se nenavadno močno razširja.

Te dni pa so izdali slovaški poslanci nekako spomenico, v kateri označujejo svoje stališče napram Dunaju in napram Ogrski. Jasno in odločno se obračajo do Dunaja in izjavljajo, da hočejo zastaviti za neodvisnost Ogrske vse svoje moči. Njih cilj je svobodna Ogrska, kjer so si tako posamezniki po osebah kakor narodi enakopravni, brez ozira na njih veroizpoved ali jezik, pripoznajo pa, da imajo Madžari vsled višje kulturne in gospod. stopnje hegemonijo (vodstvo) v Ogrski nad drugimi nemadžarskimi narodi, s tem pa še nikakor ni rečeno, da mora biti na Ogrskem samo en jezik.

Stališče slovaških narodnih zastopnikov je torej jasno kakor beli dan, obenem resno in vsega uvaževanja vredno. Gotovo je, da se postavljajo na isto stališče tudi druge ogrske narodnosti in njih glas po enakopravnosti bo morala poslušati in uvaževati tudi Košutova stranka, ne naperjati loka, kajti drugače se zna isto zgoditi, kar je pri nas v Avstriji: Madžarom zrastejo drugi narodi preko glave, na glavo si nakopljejo močno vkoreninjen srd; ako pa nastopajo pošteno in odkritosrečno, si privežejo Nemadžare na Ogrskem tesno k sebi, čut prijateljstva jih bo udruževal drug na družega in zagotove si s tem tudi duševno vodstvo nad ostalimi — dokler jih kaka druga narodnost ne prekosi v omiki in na gospodarskem polju.

Nastop slovaških poslancev se nam zdi torej spričo razmer in položaja ne samo docela pravilen, ampak tudi zelo umesten. Sicer pa tako — ali tako: Slovaku se je začela pot odpirati in ni je sile, ki bi jim zabranila še nadalje vstop v politično areno habsburške monarhije.

Habsburžani in razni nemški krogi, ki so na „zvestobo“ nemadžarskih narodov na Ogrskem vedno tako mnogo računali, pa se iz tega lahko mnogo nauče!

Delegacije.

(Demonstracije na Dunaju.) V tem času zborujeta obe delegaciji na Dunaju zaradi skupnih državnih zadev. Pri tej priliki so vprizorili krščanski socialisti proti ogrskim delegatom, ki se nahajajo na Dunaju kot gostje, velike demonstracije. Dunajski klerikalni župan je sklical s somišljeniki velik shod, na katerem so napadali posamezni govorniki Ogrsko kar najstrastneje. Shod se je vršil pred dunajsko mestno hišo. Nedaleč od tam je veliko dvonadstropno poslopje ogrskega ministrstva. Tja so se napotili udeleženci shoda in kričali na vse grlo. Pobili so tudi četvero šip. Seveda je vzbudila taka neumestna demonstracija napram gostom splošno ogorčenje. V tolažilo je samo dejstvo, da so bili vsi demonstranti — Luegerjeva garda.

Volilna reforma.

(Usoda Slovencev.) V volilnem odseku so se pričeli po pol leta dolgem odlašanju pečati z volilno reformo resneje. Prišle so že na razpravo podrobnosti. Odsek se posvetuje o vsaki deželi posebej, koliko poslancev naj dobi in kako naj so razdeljena volilna okrožja. Kot prva dežela je prišla na vrsto Dalmacija, Štajerska pride danes na petek; kdaj pride Kranjska in Koroška, se ob uri še ne ve. Ali gotovo je, da se pokaže ob tej priliki, ali se nam izpolnijo naše zahteve na Koroškem in Štajerskem, ali ne. Po splošnem položaju bi bilo soditi, da dobi Koroška enega slovenskega poslanca več, ki ga nadomesti Nemcem nemški mandat na Kranjskem.

Hrvatska.

(Nova stranka.) Hrvatska napredna stranka in dalmatinska demokratska stranka sta se združili pod skupnim imenom: hrvatska napredna pučka (ljudska) stranka (H. N. P. S.) Na zboru v Zagrebu so sprejeli sledeče temeljne točke: 1. Narod je vir vseh pravic v državi. 2. Vsaki narod ima pravico, da se zedini in da odloča sam o svoji usodi v državi. 3. Manjši narodi streme za tem, da si olajšajo pogoje svojega boja za narodni obstanek in za državno neodvisnost v zvezi s sosednimi in sorodnimi narodi. 4. Hrvati in Srbi so en narod z dvema ravnopravnima narodnima imenoma. 5. Obstane, razvoj in napredek narodne države je odvisen od primernega prosvetnega in gospodarskega napredka vseh razredov družbe. 6. Vsi ljudje imajo pravico do enakosti pred zakonom in pred državno upravo in do enakih pogojev za preskrbljevanje življenjskih potrebščin ter za razvoj svojih sposobnosti. 7. Duševna svoboda je najkrepkejši motor napredka in svobode naroda. 8. Cerkev in država bodite neodvisni druga od druge; zatorej naj se cerkev loči od države. 9. Končno stremenje omikanega človeka je zveza ravnopravnih narodnih držav in svetovni mir. 10. Poštenja v javnem životu se ne more ločiti od privatnega poštenja. Sodeč po razmerah, programu in osebah, ki stoje na čelu tej stranki, ima H. N. P. S. veliko bodočnost na jugu. Slovenci nimamo nobene stranke, ki bi bila tej vsaj v malem podobna.

Češka.

(Poljedelski delavci.) Binkoštna praznika so imeli poljedelski delavci iz Češke svoj sestanek v Pragi. Organizacija teh delavcev je stara komaj leto dni, a šteje že 3000 članov. Na kongresu je bilo zastopanih 59 okrajev. Glasne so bile pritožbe proti raznim veleposestniškim grofom, knezom in baronom, dalje proti cerkvenim veleposestvom. Delavci morajo delati na dan po 15—18 ur, a ne zaslužijo niti ene krone na dan, le kadar delavcev zelo primanjkuje, dve kroni. Nekateri grofje in baroni plačujejo delavcem le 16 do 35 krajcarjev na dan! Zastopniki poljedelskih delavcev so se izrekli, da potrebujejo najprej svoj list, v katerem morejo braniti svoje interese, dalje so zahtevali zavarovanje v slučaju bolezni, pohabljenosti ali starosti. Mesečni društveni donesek so povišali od 60 na 80 vinarjev.

(Protiv verskim vajam šolarjev.) Češki deželni šolski svet je sklenil, da se morajo udeleževati vsi pouka obvezni otroci raznih verskih

vaj kakor maš, pridig, skupnih spovedi, eksercij itd. Ako pa bi se otroci ne udeleževali takih vaj, je kaznovati njih stariše z denarno svoto oziroma z zaporom. Proti temu odloku se je vršil v Pragi velik shod, ki se ga je vdeležilo okrog 1200 svobodomiselnih Čehov. Na shod je prišlo tudi okrog sto klerikalcev, ki niso prej mirovali, dokler niso bili potisnjeni iz dvorane. Koncem zborovanja je bila sprejeta resolucija z vsemi proti desetimi glasovi, v kateri se najodločneje protestira proti tej naredbi šolskega sveta in se obljublja storiti potrebne korake proti tej postavi naravnost pri naučnem ministrstvu.

Ogrska.

(Pobratimstvo med Srbi in Madžari.) Mnogo madžarskih časnikarjev, dijakov in poslancev je napravilo izlet v Belgrad, kjer so jih sprejeli Srbi najsrčneje. Srbi in Madžari so si izmenjali med seboj svoje zastave. Ob tej priliki je poslal belgradski župan Glavinić ogrskemu ministru Košutu brzozavni pozdrav, na katerega je odgovoril Košut, da želi tudi on, da se pobratimstvo Madžarov in Srbov utrdi. Pogajanja zaradi trgovinske pogodbe naj teh čutov ne omajejo. Težkoče, ki so se pokazale pri temu pogajanju, so samo mimogredočega pomena, madžarsko-srbsko pobratimstvo pa je večno. Tako Košut.

Trozveza.

(Obisk nemškega cesarja na Dunaju.) Ker je prišel nemški cesar na obisk k avstrijskemu cesarju in sta poslala oba skupno pozdravni brzozavni italjanskemu kralju in se je ta v zahvalnem brzozavu najiskreje spominjal trozveze, menijo nekateri listi, da dokazuje to izmenjavanje brzozavov, na kako trdni podlagi stoji še trozveza. Kakor da je odvisna trozveza in mir med Avstrijo, Italijo in Nemčijo od dveh brzozavov!

Srbija.

(Zarotniško vprašanje rešeno.) Po umoru kraljeve dvojice v Belgradu so odpoklicale vse države svoje zastopnike v Srbiji domov. Polagoma pa so se razmere s proklamacijo kralja Petra in kasneje z njegovim kronanjem tako uredile, da imajo danes zopet vse države svoje poslance na srbskem dvoru. Edino izjemo dela angleška država. Anglija se je trdovratno upirala in zahtevala kaznovanje vseh častnikov, ki so se vdeležili zarote. Teh pa je 117, in so vsi šteti med najboljše vojaške srbske moči. Torej je bilo popolnoma nemogoče, izvesti angleške zahteve. To je uvidel tudi angleški zunanji minister in se je zadovoljil s kaznovanjem glavnih krivcev, a je obenem zahteval, da stavi srbska vlada to ponudbo s posredovanjem kake tretje države. Tega pa Srbija ni hotela in zopet je ostalo vse pri starem. Začela pa je posredovati zdaj italjanska vlada, ki je na jugu najboljša prijateljica in podpornica balkanskih slovanskih narodov. Italija se je tudi pri carinski uniji med Bolgarijo in Srbijo prizadevala, da je zblížala obe državi. Ko je prišel letos italjanski zunanji minister Tittoni v London je storil zopet vse, da doseže angleško-srbsko sporazumljenje. In res se je zadovoljila naposled Anglija z upokojitvijo petorice voditeljev zarote. S posredovanjem srbske diplomacije je prosila ta petorica častnikov sama za upokojitev. Kralj jim je prošnjo dovolil in jim priznal polno pokojnino, poleg tega jim je bilo izrečeno ob tej priliki popolno priznanje. — S tem je zarotniško vprašanje končno rešeno in Anglija pošlje čimprej svojega poslanika na srbski dvor.

(Potovanje kralja.) Pripovedujejo, da namerava iti kralj Peter, zdaj ko je zarotniško vprašanje konečno rešeno, na daljše potovanje. Prvi njegov poset naj bi veljal avstrijskemu cesarju.

Vatikan.

(Papež in Francija.) Iz vatikanskih krogov zatrjujejo, da noče papež na noben način priznati zakona o ločitvi cerkve in države na Francoskem, ampak da hoče dati vsem francoskim škofom navodilo, kako naj se obnašajo, da store tako, kakor da bi take postave ne bilo. Kakor zatrjuje pariški list *Matin*, tudi sestanek

škofov in kardinalov v Parizu ni imel nobenega uspeha za sporazumljenje. Francoska postava nasprotuje preodločno rimsko-kanonskemu pravu. Francija.

(1. majnik.) Pariška mestna občina je sklenila, da bodi vsak dan prvega majnika za vse šole prost pouka.

(Afera zaradi Maroka) je veljala Francijo celih 195 milijonov frankov samo vojaških izdatkov. To svoto pokrije republika s posebnim posojilom, za katerega izda posebne obligacije na daljši in krajši termin.

(Iz cerkve izobčeni.) Flavinjinskim uršulinkam je bilo zapovedano glasom postavnega odloka zapustiti samostan. Uršulinke pa se za postavo niso menile. Zato so dospeli na lice mesta orožniki in iztirali uršulinke iz samostana. Tudi protesti uršulinske prednice so bili zaman. Takoj nato je izrekel poslanik dižonskega škofa nad onimi, ki so sprejeli tako postavo in nad tistimi, ki so jo izvedli, prokletstvo in najvišje izobčenje.

(Nemški vohuni?) Blizu nemške meje je padel na tla velik zrakoplov. Zrakoplovci so dejali, da so Švicarji ali župan francoskega mesta, kjer je padel balon na tla, jim ni hotel verjeti, ker jih smatra za nemške častnike. Ukazal je, jih čuvati, dokler se ne izkažejo, kdo da so.

Angleška.

(Shod rudarjev.) V Londonu je zboroval velik mednarodni kongres rudarjev. Sklenili so resolucijo, v kateri zahtevajo splošno zavarovanje rudarjev v starosti, nadalje poddržavljenje vseh rudokopov, češ da naj ne služi delo v rudnikih koristolovstvu posameznikov ampak naj bo namenjeno javnem blagru in potrebam. Na predlog nekega nemškega rudarja so sklenili zahtevati zavarovanje pohabljenih rudarjev v taki meri, da more vsakdo od prejemka tudi res živeti. Sklepe tega shoda izročé posamezna tajništva svojim parlamentom. Prihodnji mednarodni shod rudarjev leta 1907. se vrši v Solnogradu.

Norvegija.

(Kronanje kralja.) Pri kronanju kralja Hakona bodo zastopane vse evropske države, samo sosednja Švedija ne. Švedska je izjavila, da ni smatrati tega kot kak politični korak, ampak je povzročeno zgolj po osebi njih kralja, ki je izjavil, da bi ne mogel prisostvovati kronanju v tisti cerkvi in s tisto krono, ki jo je nosil on prej celih 34 let.

Mandžurija.

(Četrta železnica.) Japonska vlada je odredila, da more postati delničar nove četrte mandžurske železnice le tak, ki je podanik ali japonske ali kitajske vlade. Vsi drugi so od podjetja izključeni.

Štajersko.

Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev je imela letos svoje zborovanje v Šoštanj. Na dnevnem redu tega zborovanja, ki se ga je udeležilo do 250 učiteljev, je bilo več zelo zanimivih in važnih točk, ki bodo gotovo še predmet nadaljnih zborovanj Zaveze. Ali naj bo pouk razdeljen ali nerazdeljen t. j. naj so učne ure samo dopoldne ali pa dopoldne in popoldne, kakor velja do sedaj, je vprašanje, na katerega da končni pozitivni odgovor šele praksa. Po našem mnenju je na vsak način nerazdeljen pouk boljši — bodisi iz zdravstvenih bodisi iz pedagogičnih ozirov. Nerazdeljen pouk, kjer se je uvedel za poskušnjo kakor n.p.r. na nekaterih avstrijskih srednjih šolah in na mnogih angleških učnih zavodih ali pa kjer velja v obče, kakor v Nemčiji — povsodi se je obnesel tako, da ga je samo priporočati. Po daljšem razgovoru je bila sprejeta sledeča resolucija, ki jo je predlagal učitelj Šijanec iz Gornjega Grada: „XVIII. skupščina Zaveze avstr. jugoslov. uč. društev, vršeča se dne 3. junija 1906 v Šoštanju, priznava v principu velike koristi nerazdeljenega pouka.“ Učitelj Strmšek iz Medvedjega Sela je govoril zelo obsirno o delovanju uč-

teljev izven šole. Njegove tozadevne teze so sledeče: 1. Delo za gmotne koristi naj prevzame učitelj le v sili in le takrat, če ž njim ne oškoduje svojega osebnega in stanovskega ugleda. 2. Našo stanovsko organizacijo mora vsak učitelj pospeševati kolikor največ mogoče. 3. Učitelj bodi vsakomur dobrohoten in postrežljiv prijatelj, a nikomur hlapec. 4. V svojem občevanju z drugimi stanovi naj učitelj vedno kaže, da jih spoštuje, ker so vsi enakopotrebni in enakovredni. 5. Učitelj bodi delaven tudi izven šole ter pospešuj povsod izobrazbo in napredek naroda, posebno pa neguj možatost in samostalno mišljenje med njim. 6. Pri vsem tem naj se pa učitelj loti le tistega dela, ki ga popolnoma razume, da se pred nikomur ne osmeši. Teze so bile vse sprejete. Važno je bilo učitelju Šegovo izvajanje kot odgovor na vprašanje, ali naj politikuje učitelj s kmeti ali ne. Učitelj Šega — kar more vsakdo odobravati — se je postavil odločno na stališče, da je vsakega učitelja dolžnost, politično vzgajati kmetško ljudstvo, bodisi da je seznanjajo s političnimi vprašanji, torej z dnevno zgodovino, ali pa ga poučujejo o drugačnih družabnih napravah. Le tak pouk osamosvoji kmeta in ga dela zrelega za samostojno mišljenje. Sprejet je bil nadalje učitelju Kocbekov predlog, da bodi vsak član učiteljskega društva, ki se nahaja v njegovem okraju. Samo ako nima dotični kraj svojega učiteljskega društva ali iz posebnih krajevnih razmer bodi član kateregakoli drugega društva, zastopanega v „Zavezi“. Če kdorkoli preneha biti član svojega okrajnega učiteljskega društva, ga ne sprejmi nobeno drugo društvo. Ravno tako je obveljal učitelju Bernotov predlog, ki se glasi: Vsak član okrajnega učiteljskega društva deluj z vsem svojim vplivom, da se osnuje in vekša društvena matična glavnicca. Ko so prišle na razgovor še nekatere druge zadeve, je zaključil predsednik učitelju L. Jelenc zborovanje. Po oficijelnem delu se je vršil banket in koncert.

Za volitve na mesto umrlega poslanca Berksa so se pričeli zopet pripravljati naši klerikalni krogi. Že so javili preko Ljubljane, da smatrajo ta mandat kot svojo posest. Torej je nameravani zaupni shod, ki se vrši v kratkem v Celju, popolnoma odveč: zadostuje da se prosi ljubljanskega „Slovenca“, kdo naj kandidira in mirna Bosna.

Kmetske občine, ki volijo dne 17. julija mesto rajnega viteza Berksa novega poslanca so vse one, ki leže v sodnijskih okrajih Celje, Vransko, Gornji Grad, Šoštanj, Laško, Brežice, Kozje in Sevnica. Kakor znano, je dobil vitez Berks pri volitvah leta 1901. za-se 249 glasov volilnih mož, nasprotnih glasov je bilo 19. Letos pa se vrše tudi te volitve brez volilnih mož, torej so direktne.

Trije kandidati so že priglasi. Nekateri saleski volilci menijo, naj bi bil imenovan kandidatoma Miha Vošnjak.

Pivovarna Žalec. V tej pivarni delniške družbe Žalec-Laško so pričeli zopet z delom. Kakor znano, je vse delo v žalski pivovarni nekaj časa počivalo.

Mnogo narodnih društev napravi, kakor smo že poročali, prihodnjo nedeljo, t.j. 24. junija izlet v Dobrno. Udeležba utegne biti, sodeč po prigrasih, naravnost zelo velika. Poleg mnogih pevskih zborov naj omenjamo le narodno godbo iz Šoštanja.

Brežiški Nemci, predvsem njih matador glavar Vistarini, so hoteli na vsak način, da bi prišlo med Sokoli in Nemci do pretepa. Ker se jim ni namen posrečil, skušajo raztrositi po nemških listih najgrše laži o tej slavnosti. Da ni pisala celjska Vahtarica drugače: kdo je pričakoval kaj drugega? Kvečem utegne osupniti, da so poslali brežiški Nemci tudi v dunajsko Prešo lažnjiv brzojav.

C. kr. glavar Vistarini ne dela časti svoji službi, kajti da je že priletel državni uslužbenec tako malenkosten in direktno smešen, da nas slika v Gradcu kot ljudi, ki naj smo največja nevarnost za javni red, je skoraj nekaj neverjetnega za tiste, ki našega glavarja ne — poznajo. Radovedni smo še, kaj poreče k psokvam, s katerimi je počaščeval Slovence naš finančni

tajnik Pototschnigg (Potočnik). Nastane samo še vprašanje, na kateri strani se nahaja — Gesindel.

Po dveh mesecih. Pred dvema mesecema je iz Ormoža izginil trgovec Josip Janžekovič. Vse poizvedbe so bile takrat zaman, po Janžekoviču ni bilo sledu. Minoli mesec so pa pri Varaždinu potegnili iz Drave moško truplo, v katerem so sedaj sorodniki spoznali Janžekoviča. Mož se je najbrže ponesrečil, ker ni za samomor nobenega povoda.

Pazite na orožje. Ivan Ivačič, 21letni kmetski sin iz Stare vasi pri Vidmu, je bil minulo nedeljo na lovu. Ko se je naslonjen na lovsko puško razgovarjal s svojo nečakinjo, se je puška sprožila in ves strel je zadel Ivačiča v prsi, da se je zgrudil na tla in takoj umrl. Ker je posodil puško Ivačiču lovski paznik Koritnik, se bo moral slednji vsled tega še zagovarjati pred sodiščem.

Zadružništvo. Zveza nemških kmetških zadrug je imela lani prometa za 26 milijonov kron. Čistega dobička so izkazale zadruge nad 20.000 kron.

Koroško.

Velikovska resolucija.

(Kanonik Dobrovec. — Svobodna šola. — Zakonska reforma.)

Res je, da so v mnogokaterih krajih pri nas duhovniki edini narodni buditelji, ali vsled tega še ni rečeno, da bi se ne smelo grajati na njih to, kar je graje vredno. V nobeni slovenski deželi ni gibanje proti svobodni šoli t. j. proti zakonski reformi tako veliko, kakor ravno pri nas. Upliv klerikalizma, ki ga je prinesel na Slovensko rajni ljubljanski škof, kasnejši goriški nadškof Missia, se je razširil tudi pri nas in večina naše duhovščine pada v tisti mednarodni tok, ki izvira iz Rima, ki ne pozna narodnosti samepsebi, ampak mu je narodnost le sredstvo v dosego svojih namenov. Eden najhujših nasprotnikov posvetne šole in zakonske reforme pa je pri nas velikovski kanonik Dobrovec. Predzadnjo nedeljo v Velikoveu napovedani shod našega katoliško-političnega in gospodarskega društva je sprejel v tem smislu posebno resolucijo, v kateri se pravi, da zavračajo „stremljenje nasprotnikov katoliške stvari, da hočejo odstraniti iz naših šol poučevanje krščanskega nauka“ itd. Kanonik Dobrovec kot izobražen mož bi moral vendar vedeti, da je namen cerkve vplivati na čuvstvo, na notranjost človeka, na njegovo sree; namen šole pa je vzgojiti ljudstvo za posvetno življenje, je duševno izobraževati. Šola naj poda deci gotovo mero znanja, ki je potrebno v posvetnem življenju — torej je le v korist in napredek šolstva, če se oprostí pouka, ki ne spada v njeni okvir, ampak v področje cerkve, prižnice. Kje je v stremljenju po neodvisnosti šole kaj „protiverskega in proticerkvenega“? Človek, ki je proti veri, kaže s tem na plitvost svojega duha, ali hočete očitati zdaj isto plitvost in omejenost tistim, ki so za ločitev šole od cerkve? Zakaj se je to gibanje sploh pričelo? Vam ni znano in vsem tistim, ki so glasovali za resolucijo, da se je pričelo delati za neodvisnost šole šele tedaj, ko je hotel dobiti šolstvo klerikalizem v svojo last. Klerikalizem je nasprotnik posvetnih šol tudi tam, kjer so učitelji sami pobožni posvetnjaki, a niso slučajno duhovniki. Pogledajte na Bavarsko. Duhovščina izpodriva klerikalne učitelje-posvetnjake in jih nadomešča z duhovniki. Proti takemu delovanju se upiramo — ne pa proti veri! Kdor spravlja torej gibanje za neodvisnost šole v zvezo s protiverskim gibanjem, je, ako stori to namenoma, zloben človek, ki si pomaga z zavijanjem resnice; kdor pa ne trdi tega z nobenim posebnim namenom, ampak le, ker je o tem res prepričan, je pa velik nevednež, ki se mora prej poučiti, o kom in kako naj govori o tem. — Še očitnejša pa je smešnost drugega dela velikovske resolucije, kjer se govori o zakonski reformi. Iz gorečnosti, s katero nasprotuje kanonik Dobrovec tej reformi, bi sklepali, da je mož res prepričan, da se „hoče zakon razrušiti in izpodkopavati temelj

družine, blagostanje države in temeljne resnice sv. cerkve“. Ali kako je mogoče to verovati? Le tako, če dotičnik ne ve, kaj zakonska reforma pravzaprav hoče.

Gospod kanonik, ki je gotovo tudi eden naših prvih rodoljubov, je sicer že priletel mož, vendar naj nam oprostí, če smo tako drzni, in trdimo, da je treba pouka mnogokrat tudi že priletnim ljudem, če nočejo duševno zastareti in ostati daleč za časom nazaj. Iskrenost, s katero se poteguje imenovani kanonik za staro zakonsko postavo, nas privede nehote do misli, da ni še prav ničesar čital, da niti ne ve, kaj zakonska reforma pravzaprav hoče. Kako neodpustno tedaj, če se deluje proti stvari in se jo napada, a se niti ne ve, kaj v resnici reforma hoče. Utis, ki ga dobi človek opazujé Dobrovčovo delovanje, je tak, da je vzel naš veliki bojevnik vse svoje znanje o zakonski reformi iz ljubljanskega „Slovenca“, ki se je trudil na vse pretege tekom več mesecev, razkričati zakonsko reformo kot razporoko in Bog zna kaj še vse.

Gotovo je žalostno, ako pade celo velik list tako nizko, ali pri „Slovencu“ smo takih stvari že vajeni — ne tako pri kanoniku Dobrovecu.

Ali namerava zakonska reforma res razporoko? Kaj torej hoče društvo, ki razširja propagando za reformo zakonskega prava? Nič drugega kakor to, kar je podpisal cesar pred leti za ogrsko državno polovico; kar velja za Ogrca, naj postane veljavno tudi za Avstrijce. To in nič drugega ne zahtevajo tisti, ki se zavzemajo za zakonsko reformo. Sedanji ogrski ministerski predsednik Wekerle sam je izgotovil tisto reformo, ki velja na Ogrskem in ki jo zahtevajo tudi Avstrijci. In Wekerle je vendar najboljši prijatelj svojega tovariša Zičija, voditelja ogrske klerikalne stranke. Kako bi torej mogel sedeti največji ogrski klerikalni vodja za eno mizo s človekom, ki je izvršil tako reformo, proti kateri se verni in pošteni avstrijski kanonik Dobrovec tako strašno upira?

Toda ne glede na vse to — vprašajmo se, kaj pa zakonska reforma pravzaprav hoče. Ali je res razporoka, ali hoče res razrušiti temelj družine. Kako neresnično je oboje!

Zakonska reforma, ki je za polovico članov naše habsburške države že veljavna postava, ne zahteva drugega kakor da se ločeni zakonci lahko iznova poroče. To je vse. Danes imamo namreč v naši državni polovici še ono staro postavo, po kateri je takim, ki so ali sami katoličani ali pa s katoličankami poročeni, prepovedano se oženiti, če so se dali ločiti od svoje prve žene. Tudi če se je izvršila ločitev sodnijskim potom, vzlje temu ni zopetna poroka z drugo žensko (oziroma moškim) dovoljena. Obračamo se torej z javnim vprašanjem, sklicujé se edino na človeško razsodnost in pošteno srce kanonika Dobrovca: kaj je bolje, da žive taki sodnijski ločeni v divjem zakonu, v konkubinatu ali bigamiji, ali pa da se jim dovoli zopetna poroka.

Ako premisli vsakdo, kdor je glasoval zadnjič v Velikoveu in tudi drugod proti nameravani zakonski reformi, vse to, mu — upamo — ne more biti težko, odločiti se za volilno reformo.

Koroški dež. zbor. Ker je vsled smrti poslanca Hillingerja izpraznjen eden mandat trgoveške in obrtne zbornice za naš deželni zbor, je razpisana volitev za ta mandat na ponedeljek dne 9. julija.

Sovražnik alkohol. Vživanje opojnih pijač, zlasti pa žganja je bilo vzrok marsikateri smrti. Tak prijatelj žganja je bil tudi guštanski mizarjski mojster Jožet Pongratz. Mož je vzel pred meseci neko stvar sosedom in jo prodal, da je imel zopet denar za žganje. Zdaj je prišla tatvina na dan in mizar se je iz strahu pred sodnijo obesil.

Letošnje nevihte so povzročile pri nas že marsikatero nesrečo. Po daljši suši smo dobili zadnjič tudi v Lipi nad Vrbo tak vihar. Bliškalo, gromelo je in padala je toča. Naenkrat udari strela skozi okno Kašnikove hiše in opeče

tam sedečega domačega sina tako zelo po prsih in nogah, da bo fant, dasi je močan in star komaj 20 let, le jedva prestal hude opekline.

Do 200 avtomobilistov, Nemcev in Francozov, ki so se pripeljali iz Nemčije čez Linec in Dunaj, so se vozili tudi po naši deželi. Iz Celovca so odšli na Tirolsko.

Zakonsko nezvestoba je poplačala s svojim življenjem neka ženska iz Vrbe. Mož jo je zasačil pri dejanju, a ji ni storil nič hudega. Pač jo je pokaral in se nato odpravil v Celovec po opravkih. Domov prišedši ni bilo žene nikjer več. Osmi dan so jo našli fanti na kraju vrbskega jezera. Truplo je vsled vode že precej trpelo.

Dobrodelno društvo Drava v Beljaku zasluži od vseh slovenskih krogov največje pozornosti in podpore! Naj bi sledila vzgledu Ljubljane še druga mesta!

Sv. Višarje niso samo nad 500 let stara romarska pot, ampak tudi eden najlepših razglednih točk v naših planinah. V višini 1792 m nad morjem uživaš najkrasnejši razgled, daleč na okrog do italjanskih planin na eni strani, do Velikega Kleka na drugi strani. Panoramo s tega vrha dobiš v českem vodniku po Julskih alpah. Upati je, da se mudi na tem krasnem vrhu tudi letos mnogo romarjev in planincev. Cerkvena opravila izvršujejo ljubljanski frančiškani.

Primorsko.

Razmere v novi tržaški luki, ki jih je ožigosal svoj čas tudi „Naš List“ v obširnih člankih, so prišle zdaj prav v isti vsebini in celo v širšem obsegu na razpravo tudi v proračunskem odseku. Proračunski odsek si je volil iz svoje srede posebni pododsek, ki je šel na lice mesta, da je proučil razmere v tržaški luki. Razprava kakor poročilo tega odseka še ni dokončana, pač pa stoji že nepobitno to, kar smo trdili in pisali pred meseci tudi mi, da niso oškodovani avstrijski davkoplačevalci samo za milijone in milijone vsled najvišjega nepotizma in zaslepljenosti najvišjih državnih organov, ampak da so tudi vse zidine v novi luki, ki so požrle na milijone denarja, slabe in da bi se dobile za isti denar zidine, ki bi nekaj veljale in ne bile sezidane od danes do jutri. Z razmerami v tej luki in z načinom, kako je postopala c. kr. vlada — početje bi se imenovalo lahko brezvestno — v tem oziru, se hočemo še pečati.

V Tolminu priredi troje bratskih društev na praznik dne 8. septembra t. l. veliko narodno slavlje. Opozoruj že danes na natančnejši vspeh slavnostnega odseka, katerega poročilo priobčimo v prihodnji številki, naj omenjamo zasedaj sledeče: Nova železnica odpre pot v najkrasnejše dele slovenske domovine. Kraji, ki so bili dostopni zdaj le po dolgem trudu in naporu, katerih veličastnost so vživali doslej izvečine le planinci, naravne krasote, ki jih ni mogoče dovolj popisati — v ta svet nas popelje nova železnica. Kako umestno torej, da priredi tolminska Čitalnica, Rokodelsko bralno društvo in ondotno Gasilno društvo to veliko narodno slavlje v času, ko vozi že nova železnica. Naj bi ne bilo zato nobenega slovenskega društva in posameznikov — ki jim razmere količkaj dovolijo — ki bi zamudili to priliko in ne pohiteli v one kraje, ki so naš ponos, dika naše očetnjave. Gostoljubnost kremenitih in zavednih Tolminec, njih postojanka med dvema tujima, nam nasprotnima narodoma — more le povzdigniti utis, ki ga odnese vsak vdeleženeec s tega slavlja!

Oratorij Stabat Mater, ki so ga proizvajali slovenski pevci v Gorici, je obakrat izborno uspel. Goričani so proizvajali to slovito skladbo pred letom umrlega Drožaka tako dovršeno, da bi se lahko merili z največjimi pevskimi društvi svetovnega glasu. To priznavajo tudi Italjani. Solistom, zboru kakor orkestru vse priznanje.

Malomarnost južne železnice. Nova progla med Dunajem in Trstom bo krajša od sedanje, zato si prizadeva vodstvo južne železnice storiti kar mogoče, da zviša urnost svojih vlakov. Na ta način je skrajšala južna železnica vozno pot

vlakov med Dunajem in Trstom za 35 minut, poleg tega pa je uvedla še nov poštni vlak. Ali v zvezi večjemu številu vlakov ni pomnožila uprava osebja, tako da se zgode na tej progi vsled krivde železniškega vodstva vsak hip kake nesreče. Zadnjič se je zgodila v Litiji velika nesreča, ki je zahtevala celo človeške žrtve, zdaj sta zadela zopet v Zagorju dva tovorna vlaka drug v drugega, da je bilo več vozov razbitih in jih je skočilo nekaj s tira; na postaji Zalog pri Ljubljani pa bi kmalu trčila dunajski brzoin tržaški poštni vlak drug v drugega, da ni bila nesreča preprečena prav zadnji hip. Potovalci in blago v vedni nevarnosti: to je najvišja modrost južne železnice.

Nov občinski red se obeta za tržaški občinski svet. Demokratizacijo volilnega reda propagira sam namestnik princ Hohenlohe.

Mesto Trst naj dobi po Hohenlohevi izpremenci volilne reforme en mandat več, kakor je odmeril baron Gauč.

Preko Škednja je poslala Kranjska industrialna družba na Gorenjskem za 3000 ton manganovega železa. Že kake dve leti pošilja ta družba v Ameriko večje množine železne rude (feromangana) in surovega železa. V ameriških plavžih napravijo iz tega najlepše jeklo.

Nova železnica. Cesar se najbrže otvoritve nove železnice ne vdeleži. Izjavil je sam, da je neobhodno potreben miru, ker je preobložen z delom. Otvoritev bo, kakor zopet zatrjujejo, v teku prihodnjega meseca.

Kranjsko.

Gospodarstvo s čistim dobičkom „Kranjske hranilnice“ in pomen iste na gospodarskem polju na Kranjskem.

Pri vsaki priliki dvigajo vsega dobrega preobjedeni Nemci pri nas svojo glavo po koncu, napadajo in sramotijo slovenski narod, češ mi smo tisti, ki vzdržujemo kranjsko deželo s svojo kulturo in davčno močjo tako na kulturnem kakor na gosp. polju. — Če se le z nekoliko večjim zanimanjem zavzame naš narod za kak kulturni zavod ter se želi na tem ali onem polju osamosvojiti in pokazati, da ne mara ostati zadnji med avstrijskimi narodi, že se pojavi zlobno napadanje in zavijanje po graški tetki in drugih nemških listih, češ, zopet moramo poplačati mi Nemci ta kulturni pokret Slovencev iz svojega.

To vpitje nemških kričočev preseda že vsakemu količkaj zavednemu Slovincu in zato bode gotovo vsakogar zanimalo, ako se ozremo nekoliko na naše gospodarsko polje, kjer vidimo, da takozvani nemški kapital ni tako strogo nemški kakor se povdarja, marveč da ga pomaga v veliki meri kupičiti obžalovanca vredna nezavednost našega naroda in nesloga na vseh, torej tudi na gospodarskem polju, med nami samimi.

Najlepši dokaz temu je letošnji zaključek „Kranjske hranilnice“, tega nemškega zavoda v Ljubljani. Ako pogledamo oddelek z naslovom „Ausbezahlte Spenden pro 1905“, — slovenskega ali dvojezičnega letnega zaključka ta denarni zavod seveda nima — in razdelitev še ostalega dobička, katerega so izkazali koncem l. 1905., vidimo, kako pristransko se porablja čisti dobiček od nad dve tretjini v tem zavodu shranjenega slovenskega denarja, tako da smelo lahko trdimo, da bi najmanj polovico nemških šol in raznih društev pangermanskega značaja — teh pripomočkov za zgradbo nemškega mostu do Adrije — izginilo brez sledu s površja, ako bi ne bilo „Kranjske hranilnice“ in njenih podpor.

Tu vidimo, da se vrže le kaka mrvica temu ali onemu občekoristnemu društvu ali učnemu zavodu, nikdar pa ne kaki slovenski korporaciji. K temu se pridene še kaka svota za razne samostanske izven slovenskega značaja stoječe šole in dobrodelne zavode, pa smo pri kraju. —

Vzemimo pa pangermanske zavode in društva! Tu najdemo, da se je podelilo „Dem Lai-

bacher Schulkuratorium als Beitrag zur Erhaltung der höheren Mädchen-Lehranstalt K 14.870, ki nam vzgaja nemški naraščaj učiteljic, nam odtuja slovenske gospice ter jih navdaja z nemškim mišljenjem à la Jesenice, ki so prejele za nemško šolo celih K 15.000. Nemško pevsko (filharmonično) društvo v Ljubljani nad K 20.000, nemško gledališče K 40.000. — Koliko podpor so dobila druga nemška društva kakor „Kazina, Turnverein, Edelweis“ itd. se ne našteva, ker se itak vrste leto za letom, sedaj to sedaj ono društvo in korporacija z bogatimi podporami tega zavoda.

Ozrimo se sedaj na domače denarne zavode! Marsikdo pravi: Da! denar naložen v „Kranjski hranilnici“ je varno naložen in se ni bati izgube. Za ta zavod se agitira tudi s tem, češ poroštvo zanj daje poleg rezerve tudi dežela kranjska. Naj povemo na tem mestu, da je to navadna izmišljotina, in če se dela z njo namenoma, meji stvar na perfidnost, in da ne daje dežela za vloge prav nikakega poroštva.

Temu nasproti danes lahko trdimo, da imamo več nego je potreba popilarno varnih zavodov kakor: Mestna hranilnica ljubljanska, ista v Kamniku, Kranju, Novemestu, Radovljici, Črnomlju, v Krškem itd., za katerih hranilne vloge jamči dotična občina z vsem svojim premoženjem ter z davčno močjo. To je poroštvo, kakoršnega „Kranjska hranilnica“ odločno nima. Poleg navedenih imamo še dovolj denarnih zavodov, vrednih vsega priporočila, ker so v načelnstvu istih razni odlični možje, ki nam dajejo poroštvo s svojim ugledom in s svojim premoženjem.

Slovinci! obrnite se na te domače, slovenske denarne zavode, podpirajte jih, da napredujejo hitreje in dospo s svojim premoženjem tako daleč, da bodo mogli iz svojega čistega letnega dobička deliti podpore raznim potrebnim našim slovenskim društvom in korporacijam, in prav kmalu se prepričamo, da postanejo kranjski Germani mirnejši in ponižnejši, ko ne bo več slovenskega denarja za različne nemške zavode in društva na slovenskem ozemlju.

Nastop neodvisnih kmetov vznemirja klerikalce dan za dnem bolj. Nekaj časa so hoteli stvar prezirati, pa je kazalo premalo uspehov. Zdaj so začeli z natolcevanjem. Menimo, da tudi tako ne pojde naprej. Torej bodo morali poskusiti drugače. — Pa tudi liberalci ne morejo biti pri miru. Radi bi ribarili v kalnem in prištevajo neodvisne kmete med „svoje“ — vsaj na tihem. Prav kakor če bi sanjal mali lihtenštajnski knez, da je vsa avstrijska armada — njegova. Konkurenci jim delajo v tem le klerikalci, ki so tudi pričeli prištevati neodvisne kmete med „svoje“. Vsaj vsled zmage Neodvisne Kmetске Stranke v Šenčurju pri Kranju pišejo v svojem Domoljubu, da so vsi ti neodvisni kmetje „njih“ ljudje, da so dobrega, krščanskega mišljenja, katere pa so liberalci z lažmi in pijačo vjeli v svoje mreže. Ker veselja nikomur ne zavidamo, ga jim tudi kvariti nočemo. Ne klerikalcem, ne liberalcem. Naj le štejejo neodvisne kmete še dolgo med „svoje“.

Zupanom na Jesenicah je izvoljen nasled ondotni zdravnik dr. Kogej. Klerikalci hočejo proti temu protestirati.

„Možje, ki ste z mano, iz cerkve ven!“ tako je zaklical neki kmet sredi pridige v cerkvi pri Sv. Križu nad Jesenicami, ker ni župnik po svoji stari navadi izpregovoril niti ene božje besede, pač pa je zabavljaj na vse strani, in zopet samo zabavljaj. Klicu tega kmeta je sledilo mnogo mož, ki so v hipu zapustili hram božji, kjer se je oznanjevalo preganjanje in sovražstvo mesto ljubezen do bližnjega.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Nekdaj Egerjeve, kasneje Klein & Kovačovo tiskarno je kupilo, kakor smo že poročali, učiteljsko tiskovno društvo v Ljubljani, ki je vpisano zdaj v združnem registru kot registrovana zadruga z omejenim poroštvom. Upravni svet obstoji iz peterih učiteljev: Jelenc L., Vider K., Črnagoj Fr., Bernot Iv., Trošt Fr.

Kadilnikova koč na Golici. Podružnica slovenskega planinskega društva za kranjskogorski okraj na Jesenicah vabi Slovence planince in neplanince na lahko pristopno Golico pri Jesenicah. Za udobnost posetnikov Golice, odkoder je najlepši razgled po Koroškem in Kranjskem, zlasti pa na Triglav, skrbi baš otvorenja Kadilnikova koč.

V Črnomlju so dobili vsled neumornega župnikovega prizadevanja v cerkvi nov lesteneč, ki velja celih 1600 kron. Kako srečni verniki, kako srečen župnik! En pogled na vseh 51 sveč sredi cerkve stori pozabiti vso revščino, ves glad v želodcu. Tudi Krist si je dal napraviti najprej častitljiv, v vseh barvah se lesketajoč dom, potem šele je skrbel za bolne in siromake.

Mlekarske zadruga pridno ustanovljajo po Kranjskem. Zopet se je ustanovila taka zadruga v Predosljah blizu Kranja.

Elektrika v Radovljici. Novo razsvetlavo upeljejo v Radovljici. Industrijalec Dornič je napravil elektrarno za svoje podjetje in je pripravljen, oddajati proti primerni pogodbi elektriko tudi občini.

Na Dolenskem imajo letos nenavadno mnogo kač. Pred nedolгим je piknil gad nekoga vola v jezik, da je slednji kmalu poginil. Obilo strupene golazni je ob Krki. Pazite zlasti na otroke.

Šišenski Sokol razvije v nedeljo po Sv. Petru in Pavlu svojo zastavo. Kumovala bo gospa Zakotnikova od istotam.

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani v prid bode kolekoval odslej ljubljanski mestni magistrat vse svoje uradne listine. — Velik dohodek naši družbi ob teh tisočih ter tisočih slednje leto. — Na tej za našo družbo veseli zgodbi pozivljamo vse slovenske srenje — od prve za Ljubljano do zadnje na gorskem slemenu: Neustrašeno ter požrtvovalno in prej ko prej na to isto pot kakor Ljubljana. — Živela bela Ljubljana! Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda. V Ljubljani, dne 11. junija 1906.

Bolna hči turškega sultana. Tretja hči turškega sultana je nevarno zbolela, tako da je bil poklican v Carigrad nemški profesor dr. Bergman, da jo ozdravi. Slovitemu zdravniku se je lečenje res docela posrečilo. Vsled tega mu je podelil sultan več visokih redov, ga imenoval honorarnim profesorjem cesarske zdravniške akademije in Hamidijeve bolnice ter mu poleg tega plačal sto tisoč kron zdravniškega honorarja.

Grofica Stadion iz Ljubljane je dobila na pariški razstavi za žensko umetnost posebno odlikovanje. Sploh so vzbujali na tej mednarodni razstavi (Exposition internationale de l'art de la femme) največjo pozornost avstrijski in ogrski ženski izdelki. Prvo častno odlikovanje je tudi res prejela Avstrijka, gospa Mankjevič iz Dunaja.

Kinasrebro se podraži z novim letom za pet odstotkov. Za podraženje se je izreklo 25 največjih avstrijskih in nemških tovarn, ki se pečajo s takimi izdelki. Podraženje utemeljuje z zvišanjem delavskih mezd in podraženjem surovin.

Srčen starec. 82 let stari mlinar iz hesenske pokrajine v sredi Nemčije, po imenu Tomaž, se je pravdal s hesensko vlado, a je tožbo zgubil. Vsled tega se je tako razsrdil, da je opsoval na razne načine vlado. Ta je poslala nad korenjaškega mlinarja več orožnikov, da bi ga prijeli, ker so vedeli, da se bo srčni mož aretaciji uprl. Kar so slutili, se je zgodilo. 82letni starec je napravil iz svojega mlina celo utrdbo. Čim se je bližal prvi orožnik, je takoj nanj pomeril in ga ustrelil. Da ne napravijo še novih žrtev, so sklenili orožniki, da izstradajo nasilnega mlinarja.

4000 cigaret je darovala neka egiptovska tvrška za cigarete avstrijskim mornarjem, ko se je mudil del našega bojnega ladjevja v egiptovskih lukah.

Figaro.

Gautsch je odstopil, Hohenlohe je odstopil, mi Slovenci pa odstopamo že dolgo, dolgo, toliko časa, da bomo definitivno odstopili, ali da nas bodo odstopili. Razlika je majhna. Sedaj smo intransitivni, potem pa postanemo transitivni. Kar je čudno, je to, da smo navzlic vsej intransitivnosti pasivni.

Pasivni — namreč Slovenci, kot masa. Naši voditelji npr. niso nikakor pasivni, jako aktivni so, in samo nastopajo. Da bi odstopili, na to nobeden ne misli. Tudi ne smejo, ker jih narod rabi, kateremu so vse svoje moči posvetili. Neumno pri celi stvari je samo to, da se navzlic temu narodu doslej še vedno — ni posvetilo.

Do dneva je še dolgo, a delajo se znamenja na nebu. Pravijo, da bo vojska, prav za prav jo že imamo. To se pravi, naši literati jo imajo; vojskujejo se in zatrjujejo drug drugemu, da ima vsakdo svoj prav. Tudi „Dom in Svet“ je posegel vmes. A dočim se ostali kregajo z besedami, nastopil je „Dom in Svet“ z dejanji. Priobčil je imenitno razpravo Lavtizarjevo o morski bolezni, kar je vzbudilo v medicinskih krogih splošno začudenje, še večje kakor svoj čas dr. Krekovo predavanje o psihiatriji. A tudi na polji svetovnega slovstva ni zaostal.

Poslal je v strmeči slovenski svet cel kup zanimivosti o spokorjenki grofici Idi Hahn-Hahn. Prvič je povedal v obširni razpravi, da je to nemška pisateljica, drugič, da bero njene romane v ljublj. Alojzijevišči. In mi revni Slovenci doslej nismo niti slutili te neskočne pomanjkljivosti v svoji izobrazbi! Kaka sreča torej, da imamo „Dom in svet!“

Sploh se za izobrazbo pri nas premalo stori, posebno premalo za žensko. Na učiteljišče ne morejo in ne marajo vsa naša dekleta; višja dekliška šola je pa, kakor se tega ni sramoval povedati še vedni podžupan stolnega mesta ljubljanskega — samo dekleta boljših slojev. Ker ravno nimamo preveč slovenskih grofov in baronov, smo zadovoljni tudi z vitezi; saj je to tudi nekaj. Torej viteška dekleta, pardon gospice, tem se dobro godi, in pa tistim frajlam, ki so njihove družbe vredne. Kedar absolvirajo tako visoko šolo, potem se jih pošlje v kak sacre-coeur-institut, kjer se imajo priliko izučiti vsega, česar je treba za življenje: neumnosti poslušati z zanimanjem; bedarije pripovedovati s patosom; blebetati o literaturi, ki ni pisana za gosi; in igrati na klavir, ki ni narejen za glušce. Bolj talentirane — (pri visoki mesečnini se pravi: ženjalno navdahnjene) — uče se tudi risanja in slikanja. Če niso prav posebno grde, ne postanejo iz njih takozvane „Schreib- u. Malweiber.“ Kajti kedar dovrše vso postrafaelitsko šolo, pridejo zopet v Ljubljano, jašejo po cestah, hodijo ob nedeljah k nunam v cerkev, in promenirajo s cvetom moške inteligence, navadno z gospodi c. k. vladnimi koncipisti. Po zimi posečajo tiste dovoljene seksualne prireditve, katerim pravimo plesi in bali; po leti prodajajo šampanjca pri narodnih slavnostih, kjer je dovoljen flirt, seveda v nemškem jeziku. Da so francošine večše, in da se spoznajo v francoski literaturi, kakor moj prijatelj Pulfer na dobro vino, je stara stvar. Samo izgovor jim dela nekoliko težkoče, kar pa nič ne de, ker si imenitna punica tudi z očmi in vzdihni pomagati zna, in to v vseh jezikih. V tem se razvije gospodična v damo, se zaroči in poroči primerno, postane milostiva, in potem se dolgočasi. Ker se pojma dobra mati in velika dama po mnenju raznih mizoginov izključujeta, se bivše dekle „boljših slojev“ malo manj rada za materinstvo odloči.

Po poroki je, kakor umevno, izobrazba pri damah zaključena; potem vse vedo, vse znajo in imajo vedno prav. Torej se v ničem ne ločijo od drugih zakonskih žena, ki tudi vse vedo, vse znajo, in imajo tudi vedno prav. Ali ni, vprašam, odveč izobraževati dekleta in trošiti drag denar, ko so pa rezultati isti?

A tudi iz drugih vzrokov sem proti ženski izobrazbi. Taka-le učena in izobražena gospodična se ubogemu zakonskemu možu lahko dosti impertinentnejše upre, kakor navadno, neučeno dekle. Le-to se upira samo, ker je ženska; ona pa ima svoje razloge, in z razlogi se nikar ne bori, ljuba duša, če ne ti nikdo več ne verjame, da si — Slovenec.

Z razlogi se bore dandanes samo še pri ljubljanskem „fajerberu.“ Kedar so se zborili, pa pride rezultat v slovenske dnevničke, kjer se nasvetuje radikalna operacija. In kedar sta oba naša dnevnička jednih mislij, tedaj se lahko

sklepa, da mora biti nekaj posebno gnilega — pri operaterjih.

Tako hudi, kakor „fajerber“, pa niso „fetrainarji.“ Žive lepo v slogi, najamejo si časih musko, grede se soldate, če pridejo v Trst, postavijo se z nemškimi napisi, ker so jedini taki v resnici patrijotični. V ostalem pa vlada v njihovih vrstah disciplina, stvar, za katero se navdušuje celo vsak pastir, kedar mu begajo koze z odločenih potov. Sicer je pa definicija težka, ker je obseg besede velik in meji na eni strani na red, na drugi na brutalnost. Slovenski mogotci, kedar so „in Amt u. Würden“, simpatizirajo s slednjo; kedar pa pisateljujejo ali nastopajo, kot ljudski vodniki in prvoboritelji — so pa seveda nekoliko drugih nazorov. Subordinacija — namreč pod svojo osebo — to pa zagovarjajo vedno in povsod v vseh durih in molih, v uradnih talarjih ali tribunskih togah, ker spoznavajo njen veliki etični moment, in njeno vzgojevalno silo za vse njihove podložnike.

Mislim sicer, gospod urednik, da nimate tako naivnega čitatelja-Slovenca, ki bi ne vedel, kaj je to subordinacija. Toda ker sem že pri definicijah, naj za vse slučaje priobčim še citat, katerega sem našel pred kratkim v ne ravno prestarem kalendru. Veste, kako slove? Torej! Subordinacija je neprestano, uspešno stremljenje bolj bedastega in bolj nesposobnega se kazati, kakor je tvoj višji. Seveda za nas Slovence ta definicija ne velja — ker pri nas je vse popolno — kar se imenuje — prvak!

Izvestja deželne zveze za pospeševanje prometa tujcev na Kranjskem.

Pisarna v Ljubljani, hotel Lloyd.

Zadnjič smo objavili poziv na imetnike stanovanj za tujce, naj prigrasijo pri zvezi svoja stanovanja, da uredimo kataster stanovanj, ki so tujcem na razpolago na Kranjskem. Veliko se jih je odzvalo, toda ne v toliki meri kakor smo pričakovali. Zato ponavljamo danes še enkrat svojo prošnjo s pripombo, da imajo le dotični korist od tega, ki imajo stanovanja; zveza posreduje brezplačno. Obenem naznanjamo onim rodbinam in posameznikom, zlasti ljubljancem, ki prežive v počitnicah nekaj tednov na deželi, naj se zglasijo pri nas glede stanovanja in kraja. Postregli jim bomo prav radi s stanovanji, ki so se nam doslej prijavila ter z imetniki le-teh brezplačno posredovali. Istotako imamo tudi za one na deželi, ki prežive počitnice v Ljubljani, nekaj udobnih stanovanj na razpolago. Upravni odsek osrednjega odbora naše zveze je prišel do zaključka, da bi za privabitev tujcev v posameznih krajih najbolj uspešno delovala tozadevna društva. Zato je sestavil uzorna pravila, jih dal pri vladi pregledati ter jih te dni razpošlje zaupnikom s prošnjo, naj delujejo na to vsak v svojem okolišu, da se čimprej ustanove društva za povzdigo tujskega prometa po naši domovini, kajti ta panoga našega narodnega gospodarstva, ki se je dosedaj pri nas skoro docela zanemarjala, lahko postane bogat vir vedno rastočih dohodkov. Nadejamo se, da se nas bode vsestransko krepko podpiralo v tem oziru, kar je le v interesu posameznikov kakor tudi dotičnih krajev. Upravni odsek osrednjega odbora je sklenil, da hoče brezplačno storiti vse korake, ter vložiti prošnje za potrjenje pravil v vsakem posameznem slučaju, ako se dotični činitelji zglase pri „Zvezi“ ter nam naznanijo osnovalni odbor. Ako v kak kraj nismo poslali pravil in če je tam potreba za ustanovitev takega društva, je deželna zveza za tujski promet rada pripravljena s pomočjo krajevnih faktorjev ustanoviti društvo za privabitev tujcev. Obenem naznanjamo, da so v naši pisarni na razpolago najnovejši kazipoti po avstrijskih letoviščih in da dajemo pojasnila v teh ozirih brezplačno. Najnovejši kazipot po Nižjeavstrijskih letoviščih se interesantom tudi brezplačno dopošlje.

Somišljeniki,

zahtevajte „Naš List“
po gostilnah
in kavarnah!

Lekarnarja A. Thierry-ja balzam in centifolijsko mazilo. Ne samo jeseni in pozimi doma, marveč služita ti dve sredstvi še posebno izvrstno ob vročem poletnem času na potovanju. Kot prava pomočnika v potrebi pomagata pri večkrat pojavljajočih se napadih slabosti in vročine, omedlevicah, posebno ob času sadja in kumar, pri pogosto napadajoči kóliki, driski, krčih, pri nerednem prebavljanju, prehlajenju, okuženju po slabi pitni vodi itd. Mazilo je nenadomestljivo pri vseh odirkih, zmečkaninah, bulah, žuljih, vsakovrstnih ranah, turih itd. Obeh sredstev naj bi se vedno imelo v zadostni množini s seboj, pomagata gotovo vsaj zoper najhujše, dokler ne pride zdravniška pomoč. Kdor teh sredstev še ne pozna, prejme na željo zastoj in franko knjižico z več tisoči originalnih zahvalnih pisem, da se lahko popolnoma prepriča. Zavrnti je vsa druga ničvredna ponarejanja in pri vseh pismih in naročilih je nasloviti natančno: Lekarna A. Thierry v Pregradi pri Rogaški Slatini.

Izborno zalogo vsakovrstnih novih in starih vin v sodih in steklenicah priporoča

ANTON MÜLLER
vinotržec v Domžalah
(Kranjsko).

Zakonito zavarovano.
Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.
Edino pravi je
Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper motenje prebavljanja, krče v želodcu, koliko, prehlajenje (katar), prsne bolezni, influenco itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika posebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko. Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“ za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 3:60 franko razpošilja le proti predplači ali povzetju 23

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogaški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastoj in franko. Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medicin. drogerijah.

5 kron in več zaslužka na dan!

Iščejo se osebe obeh spolov, ki bi pletle na naših strojih. — Preprosto in hitro delo vse leto doma. — Ni treba znati ničesar. Oddaljenost ne škodi nič in blago prodamo mi. 21

Družba pletilnih strojev za domače delavce
Tom. H. Whittick & Co.
Praga, Petrské náměstí 7—254.
Budapešta, Havas utca 3—254.

Zahtevajte
„Naš List“!

Tri goldinarje velja poštni zabojček brutto 5 kilo (okoli 50 do 60 kosov) lepo sortiranega **toaletnega mila (odpadkov)** z vijoličnim, rožnim, heliotrop, mošusovim, šmarničnim breskvinim itd. duhom.
Razpošilja proti povzetju podjetje Manhattan Budapešta, VII. Bezeredy ul. 3.

Vir zdravja so brezalkoholne pijače

mej temi s pomočjo Maršnerjevih šumečih limonadnih bonbonov okus malin, citron, jagod, črešenj, dišečih jagod prirejene

šumeče limonade nedosežne.

Edino pristne s to varstveno znamko.

Vsakoletna poraba nad 40 milijonov.

Edini izdelovalec

Prva češka akcijska družba orientalnih sladkornih in čokoladnih izdelkov

Kraljevi Vinogradi, prej A. Maršner.

Brezskrbno

družinsko srečo garantira najvažnejša knjiga o preoblagodarjenju z otroci. Z nad tisoč zahval. pismi pošilja diskretno proti 90 v. v avstr. poštinih znamkah ga. A. Kaupa, Berlin S. W. 296 Lindenstrasse. 50.

Linec o/D.

Ces. kralj. privil. tov. za kav. sur. 16. grud. 1890, št. 13120.

Cenjenim gospodinjam priporočamo najtopleje

pravi : Franckov: pridatek k kavi

kot najboljši kavni surogat, izdelovan iz tozemskih surovin

v domači tovarni

Henr. Francka sinov

v Zagrebu.

Varstvena znamka.

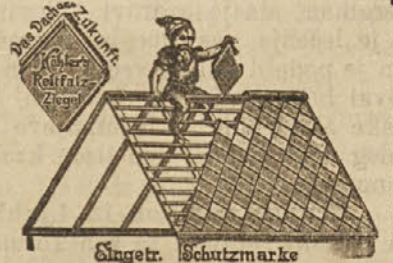
D. X 7371 Mz. 06 I.

J. W. L.

Odlikovana

v Parizu s častnim križcem, diplomom in zlato medaljo.

Patentirana v 30 državah.

Streha prihodnosti!

Cementna zarezna strešna opeka

iz portland-cementa in peska

Praktična! Lepa!

Trpežnejša in bolj lahka streha, kakor iz vsake druge vrste strešnih opek iz ilovice.

Edini izdelovatelj za Kranjsko:

Janko Traun

izdelovatelj cementnih na Glincah pri Ljubljani.

Tiskovine

za industrijo, trgovino in obrt od navadnega trgovskega zavitka do obširnega cenika. Tisk umetniških razglednic. Postrežba točna.

TISKARNA KNJIG IN UMETNIN A. SLATNAR V KAMNIKU

IZVRŠUJE NAJRAZNOVRSTNEJŠE ENO- IN VECBARVNE TISKOVINE IN SPREJEMA V TISK TUDI NAJOBSEZNEJŠA DELA. □ □ IZVRŠITEV VEDNO □ PRIZNANO LICNA IN PO ZMERNIH CENAH. □

Založništvo

„Našega Lista“ s priloženo „Kamničan“ in „Slov. Gospodinja“ ter „Oglasnika“.

Trgovina s papirjem in pisalnimi potrebščinami.

Knjigoveznica.